

циалнитѣ чувства и стремежи. Като колективъ отъ разнообразни сили и у него могатъ да се яватъ противоречия, спорове, недоразумѣния, но читалището ще изгуби своя вътрешенъ смисълъ, ако тѣ не изхождатъ отъ чисти и социални подбуди, а сж плодъ на дребнавъ егоизъмъ, ако не сж насочени да издигатъ и засилятъ неговото дѣло, а го спжватъ и убиватъ. Затова животътъ и дейността на читалището е нагледенъ изразъ на умствената и нравствена култура на неговитѣ членове, дори и на цѣлата социална срѣда, кждето е създадено и сжществува.

Ако читалището въ дадено мѣсто е почти празно, съ опрашени и рѣдко отключвани библиотечни шкафовѣ, ако у него нѣма животъ, това показва, че духовнитѣ интереси на тия, които го поддържатъ, сж слаби или че неговото ржководно тѣло нѣма достатъчно вътрешни сили, за да му даде животъ. Напротивъ, ако въ едно читалище кипи по-усилена дейность и наистина живѣе, това е очевидно свидетелство не само за повишенъ интересъ и подходящъ изборъ на ржководителитѣ, но че и самата социална срѣда е съ по-високи духовни нужди. Читалището, наистина, е или може да бжде културенъ факторъ, но, за да се прояви и закропи, то трѣбва да има, поне отчасти, благоприятна обществена основа, която да му даде възможность за действие и развитие. Както училището, тѣй и читалището е функция на общественитѣ културни нужди. Тѣ го създаватъ, а следъ това то отъ своя страна чрезъ многостранната си и дълготрайна дейность въздействува върху повишението и разширението на тия нужди.

Читалището, наистина, не е единственъ и най-силенъ културенъ факторъ, но отъ казаното до тукъ се вижда, че неговото значение е голѣмо, особено, когато е добре устроено. Затова трѣбва да скърбимъ, когато едно читалище не върви или упада, и да се радваме, когато процвѣтнява и разширява своята дейность. Ако нашата страна се покрие съ множество истински, дееспособни читалища, това значи, че тя си е създала полезни културни огнища. Ако тѣ сж обединени въ една добре обмислена, единна система, тогава културната сила на този институтъ ще се повиши много повече и ще играе ролята — наредъ съ училището — на мощна сѣячка, прѣскаща въ всички кжтове на страната пробуда, здрави емоции, знания, духовна свѣтлина. А народността, както казва нашия поетъ Михайловски, „не пада тамъ, гдето знанието живѣй“. „Науката е слънце за душитѣ“. Това слънце латентно е заложено у всѣко читалище.

Д-ръ М. Герасковъ.